

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHUNG QUỐC HOA KỲ

Phòng Thông tin - Văn hóa

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh

Hà Nội, Việt Nam

(84-4) 831-4580 -- Fax: (84-4) 831-4601

TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ CỦA BỘ NGOẠI GIAO HOA KỲ

CÁC VẤN ĐỀ DÂN CHỦ, 7/2001

XÉT XỬ HÌNH SỰ TẠI HOA KỲ

SỰ CẦN THIẾT CỦA TƯ PHÁP CỘNG ĐỒNG

Dennis Maloney

Điều gì sẽ xảy ra nếu thay vào cách thức đã qua thử nghiệm để đối phó với tội phạm hình sự là một cách khác có hiệu quả hơn và gần gũi với dân chúng hơn? Thay bằng quá trình tố tụng dài đằng đẵng mà trong đó tội phạm có thể bị kết án hoặc có thể không, cộng đồng dân cư cùng với và thông qua một cơ quan đặc biệt có thể làm khâu trung gian giữa tội phạm và nạn nhân. Denis Maloney, giám đốc của Tư pháp cộng đồng, một tổ chức thuộc chính quyền địa phương có mối quan hệ làm việc chặt chẽ với NGO's nhằm cổ xúy cho sự phòng ngừa tội phạm và hợp tác trong lĩnh vực này sẽ giới thiệu về hệ thống "tư pháp cộng đồng" đang vận hành tại hạt Deschutes, Oregon.

Bạn thử hình dung tình huống sau đây: sau một ngày làm việc, vào buổi chiều muộn, bạn kịp lên chuyến xe buýt cuối cùng. Xống xe ở bến quen thuộc, bạn rảo bước về nhà. Vừa tới gần nhà bạn chứng kiến một tình huống gay gắt. Bạn thấy một lũ trẻ túm tụm xung quanh người đàn bà nằm dưới đất trước cổng nhà và khóc lóc nỉ non. Chạy tới nơi, bạn nhận thấy một bóng người đàn ông đang mất dần vào màn đêm trên phố. Bạn sẽ làm gì lúc đó?

Tôi đã hỏi câu này hàng ngàn người tại hàng chục thành phố ở Mỹ và nhận được câu trả lời như nhau. Trước hết, bạn cần phải chăm lo đến người phụ nữ, xem bà ta còn sống hay không và xác định tính chất của vết thương. Sau đó bạn trấn an bọn trẻ vừa trải qua cơn chấn động. Và cuối cùng bạn nhờ hàng xóm gọi cấp cứu và báo cảnh sát bao vây, bắt giữ tội phạm. Trình tự trên đây: chăm sóc nạn nhân, huy động cộng đồng xung quanh và sau đó là truy bắt tội phạm đã thành quy tắc đối phó với tội phạm ở Mỹ.

Những thiếu sót trong hệ thống hiện hành

Nếu quả thật trong lúc này bọn tội phạm vẫn hoành hành, tại sao hệ thống tư pháp hình sự vẫn trung thành với quy tắc trái ngược? ở Mỹ, chúng tôi cung cấp các dịch vụ pháp lý cho tội phạm lấy từ nguồn kinh phí của chính phủ, can thiệp về mặt tư vấn và y tế ngay cả trong thời gian bị tù, các dịch vụ giáo dục và hướng nghiệp. Nói chung các nạn nhân của tội phạm đã mệt mỏi trong việc đối mặt với chấn thương tinh thần bằng cách riêng của mình. Bởi vậy công chúng Mỹ đi đến kết luận là hệ thống tư pháp hình sự Mỹ quá chú trọng đến tội phạm và thực chất chúng tôi thành người bảo vệ cho tội phạm. Thậm chí nhiều người còn thuyết phục chúng tôi bảo vệ cho tội phạm mà quên đi những nhu cầu của cộng đồng và nạn nhân. Nghịch lý này không thể chấp nhận được. Hệ thống tư pháp hình sự Mỹ dựa trên sự giam cầm như phương thức được trọng dụng

và trong nhiều trường hợp như phương thức duy nhất để giữ hành vi của tội phạm trong tầm kiểm soát của mình. Ngày càng rõ ràng là chúng ta có thể nhận dạng một cách sâu sát hơn những dấu hiệu riêng biệt trong hành vi của tội phạm nếu cho phép nạn nhân tham gia vào suốt quá trình tố tụng. Điều đó sẽ giúp chúng ta kiểm soát bọn tội phạm tốt hơn.

Trước hết hãy để cho chúng tôi được kiểm chứng là quả thật có những địa điểm tuyệt đối an toàn để giam giữ tội phạm nguy hiểm trong thời gian tiền xét xử và trừng phạt chúng vì những hành vi ngỗ ngược. Bọn này cần phải được giam giữ tại những nhà tù kiên cố trong thời gian dài. Nhưng chúng ta cũng cần nhớ rằng phần lớn các vụ phạm tội là sự mất mát về tài sản do tay của bọn tội phạm không có xu hướng bạo lực gây ra. Đó là những tội như trộm cắp, phá phách, làm séc giả. Những tội phạm này chiếm 90% tổng số tội phạm ở Mỹ. Đối với những trường hợp như vậy thì có lẽ hợp lý hơn và đỡ tốn kém hơn khi giữ bọn tội phạm dưới tầm kiểm soát trực tiếp của cộng đồng và nạn nhân.

Điều này có thể thực hiện được nếu cho phép nạn nhân tự xác định mức độ bồi thường, các loại dịch vụ cộng đồng có ý nghĩa, và bên cạnh phương pháp liệu pháp, sắp xếp cho nạn nhân đối thoại mặt đối mặt với tội phạm về tổn thương mà họ phải chịu do tội phạm gây ra.

Quả thật là nếu hệ thống tư pháp hình sự lo được địa điểm giam giữ bọn tội phạm nguy hiểm và những tên tội phạm kinh tế kinh niên thì chúng tôi có thể dành ra được khoản tiền để cung cấp một cách rộng rãi những dịch vụ cần thiết nhất cho nạn nhân. Chúng tôi cũng có thể tài trợ cho những chiến lược ngăn ngừa tội phạm, cách thức tối ưu để ngăn chặn sự tội phạm hóa.

Đến đây chúng ta tiếp cận với thành tố thứ ba trong hệ thống tư pháp hình sự: ngăn ngừa tội phạm. Chúng tôi có hệ thống thông tin đầy đủ nhất về địa điểm, thời gian, cường độ, phương hướng của hoạt động tội phạm. Nếu nhìn vào các phương tiện để ngăn ngừa tội phạm, chúng ta nhận thấy sự cải tiến vượt bậc. Không như hệ thống cũ hầu như không chú ý tới nạn nhân của tội phạm và do đó hầu như không chú ý tới việc bàn luận về phòng ngừa tội phạm. Hệ thống đó quản lý được động thái của bọn tội phạm dựa vào những nguồn tin rất tốn kém. Cách tiếp cận như vậy chỉ một sớm một chiều.

Tư pháp cộng đồng

Tại hạt Deschutes, Oregon và một số địa phương khác của Liên bang, một nhóm viên chức tư pháp cùng với các quan chức dân cử địa phương, các đại biểu từ cơ quan lập pháp và các công dân riêng biệt tạo thành nhóm làm việc để rà soát lại những nhược điểm của hệ thống hiện hành, và quan trọng hơn là xây dựng một hệ thống tư pháp hình sự tốt hơn - hệ thống mà chúng tôi gọi là "tư pháp cộng đồng".

Trong khuôn khổ của tư pháp cộng đồng, nạn nhân được đề cao như "hành khách" tối cao của hệ thống tư pháp, tội phạm được giữ trong vòng kiểm soát bằng những cách thức hiệu quả, và phòng ngừa tội phạm được coi là hướng hoạt động ưu tiên. Sự tham gia của công dân vào việc chăm lo các nhu cầu của nạn nhân, xác định các hướng chủ đạo, điều đình các khoản bồi thường, giám sát các dự án dịch vụ cộng đồng chiếm vị trí trung tâm trong cách làm của tư pháp cộng đồng. Các quan chức tư pháp lo ngại rằng sự thay đổi đó có thể làm nảy sinh những yêu cầu có tính quy trình, thủ tục tố tụng.

Hạt Deschutes từng bước cho thấy là họ có ý định nghiêm túc trong cách nhìn mới về hệ thống tư pháp. Tiếp theo một loạt cuộc gặp do Chánh án Tòa lưu động Stephen Tiktin chủ trì nhằm nhấn mạnh sự cần thiết của hệ thống tư pháp đề cao các dịch vụ cho nạn nhân và phòng ngừa tội phạm, hạt đã đưa ra một [bản nghị quyết](#) phúc đáp lãnh đạo nhóm. Nghị quyết nhấn mạnh một loạt biện pháp đưa hệ thống hiện hành tiến tới mô hình tư pháp cộng đồng.

Sau đây là một số ví dụ về những ý tưởng được thực hiện sau khi thông qua nghị quyết.

Giúp đỡ nạn nhân tốt hơn

Văn phòng chống lý hạt Deschutes đã có công triển khai một cách đáng khen ngợi các dịch vụ cho nạn nhân. Văn phòng chăm lo đến nhu cầu của nạn nhân từ lúc tội phạm được báo cho đến lúc khoản bồi thường cho nạn nhân được trả. Chương trình trợ giúp nạn nhân bắt đầu sau khi hệ thống cấp cứu y tế "mã hóa". Những tội phạm nguy hiểm được mã hóa bằng màu xanh da trời, chương trình bảo đảm rằng nạn nhân có sự giúp đỡ của những người tình nguyện ngay trong vài phút đầu sau khi có tin báo. Những tội phạm nhỏ hơn được trả lời trong vòng vài tiếng, còn những nạn nhân gặp tội phạm vụn vặt được tiếp xúc sau đó vài ngày. Nạn nhân cũng nhận được những dịch vụ khác như tư vấn tâm lý, cung cấp chỗ ở tạm thời nếu cần thiết, thông tin pháp lý và được giúp đỡ về những mất mát phải chịu. Thông điệp gửi tới nạn nhân thật rõ ràng: "Bạn là một trong những thành viên của cộng đồng chúng ta; bạn gặp rắc rối, và công việc của chúng tôi là làm mọi điều có thể làm được để bạn phục hồi một cách tốt nhất. Chúng tôi sẽ ở bên bạn cho đến lúc bạn thấy an toàn."

Tòa lưu động Deschutes đã tạo ra những điều kiện để nạn nhân tham gia vào quá trình tố tụng. Tòa rất chú trọng đến việc giúp đỡ để nạn nhân và tội phạm điều đình với nhau. Theo cách làm này, nạn nhân có thể gặp mặt đối mặt với tội phạm và giải bày những hậu quả tổn thất của họ, trình bày yêu cầu bù lại những mất mát về tiền bạc, xác định các yêu cầu cho chương trình trợ giúp cộng đồng. Khóa học được các tình nguyện viên có trình độ cao giúp đỡ. Ban tư pháp cộng đồng mới thành lập đã điều phối chương trình cho tòa. Những kết quả ban đầu của cách làm này rất đáng khích lệ. Các nạn nhân tỏ ra hài lòng với sự điều đình, hòa giải nhiều hơn là so với quy trình tố tụng truyền thống. Và các thỏa thuận tỏ ra lâu bền hơn những lệnh về án treo. Tội phạm trả tiền bồi thường nhiều hơn, vào khoảng 90% so với trung bình 33% từ các bản án treo.

Ban Tư pháp cộng đồng đã thay đổi các quan điểm từ chỗ chú trọng tư vấn cho tội phạm sang quan điểm nhấn mạnh đến tư vấn và ủng hộ nạn nhân. Hệ thống cũ hỏi: Vị trí pháp lý của tội phạm là gì? Có nhu cầu gì? Cần làm gì để thay đổi hành vi cư xử của chúng? Hệ thống mới hỏi: Hoàn cảnh của nạn nhân là gì? Họ bị tổn thất đến đâu? Tội phạm phải làm gì để bù đắp cho nạn nhân?

Ban tiếp tục quản lý và kiểm soát hành vi của tội phạm. Nhưng nội hàm chủ chốt của việc kiểm soát là buộc tội phạm phải có trách nhiệm phục hồi cho nạn nhân và trả bồi thường. Trách nhiệm, chứ không phải trợ giúp tư vấn là hướng ưu tiên trong việc kiểm soát tội phạm.

Quản lý các tội phạm kinh tế một cách hữu hiệu hơn

Cộng đồng kinh doanh hạt Deschutes liên kết với Ban Tư pháp cộng đồng thành lập nên *Phòng trợ giúp thương nhân (Merchant Accountability Board)*. Tổ chức này được phát triển vì một số lý do:

- Việc giả mạo khách hàng để ăn cắp ở các cửa hàng, trộm cắp vặt, giả mạo thẻ tín dụng đã gây ra những tổn thất nghiêm trọng trong lĩnh vực buôn bán lẻ và trong một số trường hợp đe dọa khả năng của một số người làm ăn nhỏ.
- Văn phòng chống lý hạt có thể khởi tố những vụ việc như vậy, nhưng mỗi lần khởi tố tốn từ 600 - 900 đô-la lấy từ ngân sách của Ban để chi cho các loại lệ phí chống lý và những chi phí nhân sự khác. Cái giá đó cũng giống như một lần bị mất trộm khoản tiền lớn hay nhỏ.
- Các thương gia mặc dù được Chương trình Điều đình Nạn nhân với Tội phạm ủng hộ, nhưng không phải trong trường hợp nào cũng có thời gian tiếp xúc điều đình.
- Kết quả là các thương gia cùng nhau lập nên chương trình trong đó một người có thể làm đại diện cho tất cả trong các vụ việc và xác định mức bồi thường. Bằng cách này vụ việc được giải quyết mà không cần đến sự khởi tố tốn kém, các thương gia có cơ hội cho những kẻ ăn cắp đồ cửa hàng, những tên trộm vặt thấy ảnh hưởng nghiêm trọng của hành vi đó đối với việc kinh doanh gia đình, và các

thương gia nhận được tiền bồi thường nhanh hơn và nhiều hơn so với khi thông qua các quy trình tố tụng tại tòa.

Xây dựng những cộng đồng bền vững hơn

Một trong những điểm mới trong tư pháp cộng đồng do Ban tư pháp cộng đồng mang lại là cái nhìn về hoạt động cộng đồng như một nguồn để xây dựng những cộng đồng bền vững hơn. Theo truyền thống, hoạt động cộng đồng thường được sử dụng như một biện pháp cải tạo tội phạm. Tại hạt Deschutes, theo quan niệm về tư pháp cộng đồng, hoạt động cộng đồng được coi là cách thức để phục hồi sự cân bằng cho nạn nhân và cộng đồng.

Với ý nghĩa đó, Ban tư pháp cộng đồng đã làm việc hết mình với các tổ chức cộng đồng tình nguyện khác nhằm triển khai một loạt các dự án mới mẻ như:

- Hợp tác với Câu lạc bộ Vòng đời địa phương thành lập trung tâm giúp đỡ trẻ em bị ngược đãi;
- Hợp sức với tổ chức chống đói nghèo địa phương để huy động tiền bạc cho nhà tế bần 70 chỗ;
- Góp phần xây dựng công viên ở hạt để tưởng nhớ một nhà sư phạm địa phương;
- Phát triển mối quan hệ với tổ chức " Môi trường cho con người", nơi tội phạm có chỗ ở dưới sự cai quản của tổ chức này.

Với cách làm này, cộng đồng đã thu được những lợi ích vô hình do Ban mang lại, và tội phạm đã bắt đầu thiết lập được mối quan hệ với cộng đồng bằng cách giảm thiểu bản năng phá phách trong họ. Cộng đồng dân cư đã ủng hộ nhiệt thành cách làm đó.

Những chiến lược phòng ngừa tội phạm

Vấn đề này có thể gây xáo động nhất trong nếp nghĩ của các hạt. Khi phân tích hệ thống cải tạo tội phạm vì thành niên của bang, hạt Deschutes đã nhận thấy rằng bang Oregon vô tình đã khuyến khích các hạt sử dụng các nguồn trợ cấp của bang. Tại Oregon, các hạt không mất đồng nào khi sử dụng các cơ sở của bang, bởi vậy các hạt có thể thoải mái lựa chọn việc dồn những tội phạm vì thành niên có vấn đề nhưng không nguy hiểm lắm vào các khu cải tạo của bang. Không mấy ngạc nhiên khi đang và sẽ luôn có sức ép mở rộng các cơ sở của bang để giam giữ tội phạm vì thành niên của các hạt. Cho đến lúc trên bề nổi điều đó vẫn có lợi cho chính quyền hạt thì nó chỉ khuyến khích sự phổ biến của các nhà giam và tăng sự tốn kém, do đó tác động xấu đến những hoạt động quan trọng khác của nhà nước như giáo dục chẳng hạn.

Hạt Deschutes và Tổ chức thanh niên bang Oregon cố gắng thay đổi xu hướng này. Hạt đã đề nghị thành lập cơ sở để quản lý những tội phạm vì thành niên ít nguy hiểm mà trước đó có thể bị giam giữ ở các cơ sở của bang. Các chương trình địa phương được trợ cấp từ các quỹ với thỏa thuận là mọi khoản tích lũy đều được tái đầu tư vào các chương trình chiến lược phòng tội phạm. Và các khoản tích lũy đó có thể rất đáng kể, lên đến hàng trăm ngàn đô-la một năm. Ủy ban Trẻ em và Gia đình do một số công dân lập nên quản lý số tiền đó. Những công dân này đưa lại viễn tưởng công việc chắc chắn cho chương trình và phân biệt rõ ràng giữa các khoản chi phí và đầu tư. Cách làm mới này được cơ quan lập pháp bang và Thống đốc bang John A. Kitzhaber ủng hộ.

Nếu chương trình này hoạt động tốt và được nhân rộng ra các hạt khác thì bang Oregon sẽ lợi cả đôi đường. Cuối cùng, sự lan truyền của nhà tù có thể bị chặn lại, và nguồn đô-la dành cho các hoạt động tốn kém của nhà tù sẽ được đổ vào những chương trình chiến lược phòng ngừa tội phạm.

Trên đây chỉ là một số ví dụ về những nỗ lực được bỏ ra sau khi sáng kiến tư pháp cộng đồng được khởi xướng. Với số lượng công dân và nạn nhân ngày càng đông đảo hơn, sẽ có nguồn năng lượng sáng tạo không bao giờ cạn để chuyển hệ thống tư pháp hình sự thành hệ thống tư pháp cộng đồng.

Trước hết, tư pháp cộng đồng đáp ứng được những nhu cầu của nạn nhân, đưa ra các giải pháp kiểm soát các tội phạm không có xu hướng bạo lực, chú trọng tới phòng ngừa tội phạm như một khía cạnh quan trọng trong hoạt động hàng ngày của hệ thống tư pháp hình sự. Trung tâm trong triết lý này là sự tham gia rộng rãi của dân chúng vào mọi khía cạnh hoạt động của hệ thống tư pháp. Sự tham gia đó sẽ tăng cường thái độ trách nhiệm của các chuyên gia tư pháp chuyên nghiệp. Với ý nghĩa mới này về sở hữu và trách nhiệm, dân chúng sẽ mang đến nguồn sinh lực và các nguồn khác mà phương pháp thuế khóa không mang lại được. Với triết lý mới và được dân chúng hưởng ứng, tương lai sẽ tươi sáng hơn và an toàn hơn đối với những nơi nào theo đuổi tư pháp cộng đồng.

Toàn văn bằng tiếng Anh có trên Internet tại:

<http://usinfo.state.gov/journals/itdhr/0701/ijde/maloney.htm>